

**Poročilo Komisije za kraško topografijo in kartografijo
pri Mednarodni speleološki zvezi z 8. Mednarodnega speleološkega
kongresa v Bowling Greenu (Kentucky, ZDA), 1981**

V času trajanja kongresa se je komisija sestala dvakrat, pod predsedstvom geologa Nicasia Viña s Kube. Pri delu komisije je sodelovalo 11—16 držav, članic Zveze, med njimi tudi Jugoslavija.

Glavni zaključki, ki jih je sprejela komisija kot smernice za delo v prihodnjih štirih letih, so zvezani s problematiko izdelave »svetovne karte krasa«, kar je obenem tudi razlog obstoja te komisije:

1. Karta v merilu 1 : 250.000 bi morala pokrivati ves kras na Zemlji, razne posebnosti in podrobnosti pa bi prikazovali posebej na kartah manjšega merila.
2. Ker ima Kuba že izdelano tako karto za svoj kras, naj bi bila legenda njihove karte osnova, na podlagi katere bi razpravljali o legendi »svetovne karte«.
3. Predsednik komisije N. Viña bo s pomočjo ciklostiranega biltena obveščal članice o delu in težavah komisije.
4. Do leta 1985 bi morali biti izdelani prvi vzorčni listi te karte krasa, in na zasedanju komisije omenjenega leta bi jih pregledali in vskladili.

Ker je dinarski kras, še posebej njegov slovenski del, klasični kras v svetovnem merilu, so člani komisije izrazili željo, naj bi bila Jugoslavija na vsak način ena izmed dežel, ki bodo pripravile vzorčni list svojega krasa. Tako smo slovenski geografi, geomorfologi in krasoslovci pred zahtevno nalogo, ki pa bo, v kolikor jo bomo uspešno izpeljali, močno pripomogla k ugledu našega krasa, predvsem pa našega krasoslovja in kartografije.

Za sestanek te komisije je 16 držav (ČSSR, Francija, Italija, Japonska, Kuba, Libanon, Poljska, Romunija, SSSR, Švedska, Švica, Velika Britanija, Venezuela, ZDA ZRN in Jugoslavija) pripravilo poročila o kartiranju krasa v posameznih deželah. Ker gradivo ne bo objavljeno, prilagam poročilo o tej aktivnosti v Jugoslaviji, v skladu z zadolžitvijo, sprejeto na Regionalni speleološki konferenci 1980 v Sofiji.

**Geomorfološko kartiranje krasa v Jugoslaviji
(1968—1981)**

Glede na to, da je okoli 1/3 (72.000 km²) jugoslovanskega ozemlja kraškega, težko govorimo posebej o geomorfološkem kartiranju in posebej o kartiranju krasa. Zato skušam na kratko poročati o geomorfološkem kartiranju oziroma o geomorfoloških kartah (GK) v Jugoslaviji. Posebno pozornost posvečam seveda kartiranju krasa.

Jugoslavija je ena izmed redkih evropskih dežel, ki še nimajo GK. Zaradi tega je I. Gams na 8. jugoslovanskem kongresu 1968 v Skopju predlagal in pripravil osnutek GK Jugoslavije v merilu 1 : 500.000. Kmalu za tem so razni avtorji in inštitucije pričeli pripravljati posamezne liste oziroma karte vzorčnih ozemelj.

1976 je Geografski inštitut SANU »J. Cvijić« pripravil 1. jugoslovanski simpozij o geomorfološkem kartiranju. Na tem simpoziju so bili predstavljeni prvi poizkusi GK, vsi v rokopisni obliki. Dva prispevka sta bila neposredno povezana s kartiranjem krasa: Markovičeva »GK Orjena« in Habičeva »Osnovna speleološka karta Slovenije«.

Istčasno smo v Sloveniji zbirali gradivo za »Nacionalni atlas Slovenije«, ki vsebuje tudi GK Slovenije. V letih 1977—79 je bila pod vodstvom I. Gamsa izdelana v rokopisni obliki GK Slovenije 1 : 300.000. Delo je opravila skupina slovenskih geomorfologov in geografov. Karta pokriva ce-

lotno ozemlje SRS, torej okoli 7.000 km² krasa. Ta karta bo za Nacionalni atlas pomanjšana v merilo 1:400.000 oziroma 1:500.000 za GK Jugoslavije. Njena legenda je modificirana legenda za mednarodno geomorfološko karto (Demek-Embleton).

I. Gams in K. Natek z geografskega inštituta Antona Melika, SAZU sta izdelala vzorčni list GK 1:100.000 (Litija), le da vsebuje ta list bolj malo krasa. Pomladi 1980 je isti inštitut, skupaj z »Medrepubliško in pokrajinsko komisijo za geomorfološko kartiranje« pri Jugoslovanski zvezi geografskih društev, organiziral v Ljubljani »Kolokvij o konceptih in legendi za geomorfološko karto Jugoslavije v velikem (1:500.000 in podrobnejem (1:100.000) merilu. Na njem je I. Gams predstavil GK Slovenije 1:400.000. P. Habič je govoril o problemih geomorfološkega kartiranja krasa (na podlagi rokopisne GK 1:50.000 okolice Postojne), J. Kunaver o problemih geomorfološkega kartiranja glaciokraškega reliefa (na podlagi vzorčnega lista v majhnem merilu s Kanina) in I. Bušatlja o principih in metodah GK 1:100.000 na podlagi listov Mostar, Trebinje, Nevesinje in Imotski.

V zadnjem desetletju je v več publikacijah izšlo tudi nekaj poenostavljenih GK oziroma njihovih konceptov, ki predstavljajo manjše predele jugoslovanskega krasa. Med temi naj omenim dela Gamsa (Rakitna), Habiča (Banjščice, Trnovski gozd, Nanos s Hrušico), Radinje (Doberdobski kras) in Kranjca (Kočevo polje, Ribniška Mala gora). Originali teh kart so bili v merilih 1:10.000 — 1:50.000, a v tisku reducirani v približno merilo 1:100.000.

Inštitut za raziskovanje krasa SAZU je, pod Habičevim vodstvom, v letih 1972—79 obdeloval nalogo »Osnovna speleološka karta Slovenije«. Ta pokriva vso Slovenijo, vsebuje 52 listov v merilu 1:50.000 in nekaj v merilu 1:25.000. Čeprav ni GK, vsebuje določene elemente karte krasa (karbonatne kamnine, najpomembnejše površinske oblike, kraško hidrologijo in jame).

V bodoče je predvidena izdelava GK Jugoslavije 1:500.000, več listov detajlne GK 1:100.000, vključno s kraškim ozemljem ter tisk GK Slovenije 1:400.000. Prav tako naj bi v Sloveniji pripravili jugoslovanski kolokvij o geomorfološkem kartiranju krasa.

Izbrana bibliografija o kartiranju krasa v Jugoslaviji (1968—81):

- Bognar, A., 1960, Tipovi reliefa kontinentnega dela Hrvatske. Spomen zbornik Geografskega društva Hrvatske, 39—60, Zagreb.
- Bušatlja, I., 1974, Morfostrukturne i morfoskulpturne karakteristike reliefa Bosne i Hercegovine. Zbornik 9. kongresa geografa Jugoslavije, 133—137, Sarajevo.
- Bušatlja, I. & A. Lukašov, 1976, Morfostrukturne i morfoskulpturne karakteristike Kistanjske i Istarske površine sa osvrtom na ležišta boksita. Geografski pregled, 20, 5—10.
- Gams, I., 1968, Koncepti geomorfološke karte v velikem merilu in predlog za geomorfološko karto Jugoslavije 1:500.000. Zbornik 8. kongresa geografa Jugoslavije, Skopje.
- Gams, I., 1968, Geomorfološko kartiranje na primeru Rakitne in Glinic. Geografski vestnik, 40, 69—88, Ljubljana.
- Gams, I. & K. Natek & F. Černe, 1981, Splošna geomorfološka karta in možnosti njene uporabe v procesu planiranja. Informativni bilten, 15/1, 12—16, Ljubljana.
- Habič, P., 1968, Kraški svet med Idričjo in Vipavo. SAZU, Dela 21, Inštitut za geografijo, 11, 1—243, Ljubljana.
- Habič, P. & A. Kranjc & R. Gospodarič, 1974, Osnovna speleološka karta Slovenije. Naše jame, 15 (83—98), Ljubljana.
- Habič, P., 1976, Osnovna speleološka karta Slovenije i njeno značenje za geomorfološko proučavanje krasa. Geografski institut J. Cvijić, SANU, knj. 27, 69—76, Beograd.
- Habič P. & I. Kenda, 1981, Nekaj rezultatov speleološkega kartiranja Slovenije. 8. jugoslov. spel. kongres, 45—49, Beograd.
- Komatina, M., 1970, Uslovi razvoja karstnog procesa i rejonizacija karsta. Vestnik Zavoda za geol. i geofiz. istraživanja, ser. B, 10—11, 13—35.
- Kranjc, A., 1972, Kraški svet Kočevskega polja in izbrana njegovih tal. Geogr. zbornik, 13, Inštitut za geografijo, SAZU, 129—194, Ljubljana.
- Kranjc, A., 1981, Prispevek k poznavanju razvoja krasa v Ribniški Mali gori Acta corsologica, 9, Inštitut za razisk. krasa, SAZU, 27—85, Ljubljana.

- Marković, M., 1976, Detajlna geomorfološka karta SFRJ. Zbornik radova Geogr. inštituta J. Cvijić, SANU, knj. 27, 61—68, Beograd.
- Marković, M., 1976, Geomorfološka karta Orjena. Zbornik radova Geogr. inštituta J. Cvijić, knj. 27, SANU, 101—110, Beograd.
- Pecsi, M., s. a., Geomorphological Map of the Carpathian and Balkan regions (1:1.000.000). Studia Geomorphol. Carpatho-Balcanica, 11, 3—31.
- Petrović, J., 1978, Tipovi krša u Ponišavlju. Zbornik radova Prir.-mat. fakultete Novi Sad, 8, 383—392.
- Radinja, D., 1969, Doberdobski kras. Geogr. zbornik, 11, Inštitut za geogr., SAZU, 223—278, Ljubljana.
- Zeremski, M., 1976, Osvrt na dosadašnje rezultate o geomorfološkem kartiranju u Jugoslaviji. Zbornik radova Geogr. inštituta J. Cvijić, knj. 27, 21—30, Beograd.

Andrej Kranjc

Mednarodno posvetovanje o obalnem krasu, Perpignan, 15.—17. 5. 1982

Komisija za kraške pojave pri Francoski krasoslovni zvezi ter Komisija za geografijo morja sta organizirali ta posvet v okviru francoskega Odbora za geografijo, s profesorjem J. Nicod-jem in R. Battistini-jem kot glavnima organizatorjema in pobudnikoma. 25 udeležencev je poleg Francije predstavljalo še Belgijo, Italijo, Libanon, Spanijo in Jugoslavijo.

Sámo posvetovanje je bilo sestavljeno iz osmih vodilnih predavanj z obsežno diskusijo in dveh dni in pol terenskega dela. Ena sekcija (vodja A. Guilcher z univerze v Brestu) je obravnavala biogene in erozijsko-korozijske terase v višini današnjega nivoja morja, druga (vodil A. Kranjc z Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni) pa večje kraške obalne oblike, povezane s spremembami morskega nivoja, s posebnim poudarkom na podmorskih kraških izviroh. Na predavanjih smo spoznali kraške oblike z obal takorekoč vsega sveta, podrobnej pa s sredozemskih, maroških, madagaskarskih in novogvinejskih obal. Udeležencev iz Jugoslavije je poročal o novejši jugoslovanski literaturi o dinarskem obalnem krasu; živahna diskusija je potrdila, da velja dinarska kraška obala za »klasični kras« in se tuji krasoslovci temu ustrezno zanjo tudi zanimajo.

V primerjavi z raziskovanjem v drugih deželah se pokaže, da je naš obalni kras z določenih vidikov zelo dobro preučen (kraška hidrologija, hidravlika podmorskih izvirov), z drugih, ki so trenutno v svetu zelo aktualna, pa skorajda ne (drobne kraške oblike, procesi obalnega zakrasevanja).

V času terenskega dela so nas raziskovalci tamkajšnjega krasa (P. Ambert, R. Julia-Brugues, H. Salvayre) vodili po obalnem krasu med Perpignanom in Montpellierjem, obiskali smo obalno kraško hribovje Clape in Corbières, kraško jezero Banyolas z obsežnimi tvorbami iz lehnjaka in recentnimi kraškimi ugredi ter obalo med La Escala in Montgri (Costa Brava). Ker so bili med udeleženci tako geologi kot geomorfologi, je bilo zanimivo vsklajevanje njihovih pogosto različnih pogledov na razvoj in značaj obalnega krasa.

Ogledali smo si nekaj podmorskih izvirov, kjer so francoski potapljači prodrli stotine metrov daleč po zalitih rovih pod morsko gladino. V bližnjih kopnih jamah so morski sedimenti, ki dokazujejo morske transgresije. Obiskali smo zalit jamski sistem tik ob obali in kraške udornice, ki imajo dno zalito z morsko vodo.

Tudi s tega stališča je zanimiva primerjava z dinarsko obalo. Imamo številne in zanimive kraške oblike, celo izredno tipične in polno razvite, ki v veliko primerih sploh niso opisane ali dokumentirane, ali pa jih nimamo interpretiranih in so zgolj pomembne kot pojav sam po sebi, brez pravega okvira. Izjema je vrulja, kar najbolje potrjuje to, da izraz »vrulja« prehaja v mednarodni strokovni termin, ki je, vsaj v francoskih krogih, že precej uveljavljen. Dobro bi bilo izpolniti teh nekaj vrzeli in s tem postaviti tudi našo dinarsko obalo na pravo mesto v okviru sredozemskega krasa.

Andrej Kranjc